

af kirken, der maaske ikke blev det, som digteren havde haabet paa i sin ungdom, da »evangelii lyse dag« brød frem.

Har han kunnet skrive saadan som 66 aarig, maa han ogsaa have kunnet skrive midt i tyverne. Nogle af de første lutherske salmer, som blev sunget i Sønderjylland, og som Claus Mortensen fik med sig hjem til Malmø fra Haderslev, kan være oversat af ham, men i kilderne møder vi ikke hans navn. Niels Møller har fremsat og begrundet den formodning, at Thomas Knudsen var oversætteren af »Min Siel nu loffue Herren«, som fremkom 1569 i Th, se derom III, 374.

H. F. Rørdam i Bricka IX, 289. Bjørn Kornerup i DBL XII, 626. Ehrencron-Müller IV, 445. Kirkehist. Saml. 2, I, 467, 2, II, 253-65, 3, VI, 178-83, 4, III, 816. A. D. Jørgensen: »Den ældste kirkeordinans (1528)« i Sønderj. Aarbøger 1889, s. 218-45. N. Krag og St. Stephanius: »Kong Christian den Tredie, hans Historie«, Suppl. 1779, 9-10. Rudelbach 282. Skaar I, 419. Carsten Jensen Petersen: »Slesvigske Præster«, Tønder 1938, s. 58 f, 60 f. Harald Vilstrup i Dansk Kirkesangs aarskrift 1963-64, 32-40.

Den christelig Kirckis Alderdom.

Th 261. Mol 54. Cas 61

Den kristne kirkes alderdom.

N 215. D 290.

Herre ieg er nu gammel oc graa.

Th 260. Mol 54. Cas 61. Tus (O Herre).

La 164.

Min Gud, jeg gammel er og graa.

R 99. N 513. KH 97. D 513.

La rev 875.

(?) Min Siel nu loffue Herren.

(Nvn lob, mein seele, den Herren)

Th 293. Mol 54. Cas 61. Tus.

K. P 444. Gb 18.

Min Siel skal Herren prise. E 29.

Min sjæl, du Herren love.

RT2, 826. N 467. KH 12. D 24.

Andre oversættelser, se under Poliander.

KNÖPKEN, ANDREAS

Andreas Knöpken (eller Cnophius, Knöpfchen, Knopf, Knoppen) stammede fra Küstrin. Han virkede først som lærer ved skolen i Treptow i det østlige Pommern, hvor Johann Bugenhagen ca. 1505 var blevet rektor og havde bragt skolen ind i en god udvikling. Da Luthers skrift om kirken Babyloniske Fangenskab naaede Treptow, blev Bugenhagen og Knöpken grebet af det og begyndte at angribe de katolske misbrug, f. eks. hel-

gendyrkelsen, der var knyttet til nogle billeder af den hellige Antonius. Det medførte, at folk blev saa vrede, at de gjorde tumult i Antoniuskirken. Saa var det biskop Manteuffels tur til at blive vred, og Bugenhagen og Knöpken maatte flygte, den første til Wittenberg, hvor en stor gerning ventede ham, den anden til Riga, hvor hans broder Jakob var kannik. Sammen med Knöpken flygtede alle litauerne, der gik paa skolen i Treptow.

I Riga vakte han nyt røre, og da han havde sejet i en disputats med munkene, blev han af raadet udnævnt til ærkediakon ved St. Petri kirke. Her fik han efterhaanden tilnavnet Rigas apostel. Hans prædiken var ikke alene den negative mod helgendyrkelsen, men den positive om retfærdiggørelsen ved troen alene. Da byen helt var vundet for Luthers lære, udarbejdede han sammen med to andre gejstlige en ny Kirkeordning for Riga, »Kurtz Ordnung des Kirchendiensts, Sampt eyner Vorrede von Ceremonien, An den Erbarn Rath der löblichen Stadt Riga ynn Leifflandt. Mit etlichen Psalmen, vnd Götlichen lobgesengen, die yn Christlicher versamlung zu Riga ghesungen werden«, 1530. Det fremgaar af denne titels slutning, at man sang lutherske salmer i Riga. Det er hovedsagelig Davidssalmer i tysk oversættelse, deriblandt 4 med Andreas Knöpkens navn under.

Men det var ikke begyndelsen. Den tidligere munk, Burkhard Waldis (se II, 235) udgav 1527 et rimet kirkespil »De parabell vonn vorlorn Szohn«. Her findes et tillæg med overskriften »Volgen ethlike psalme dorch Andrean Knöpken vordüdscht«. Her er tre salmer, deriblandt »Van allen mynschen afgewandt«, som allerede blev oversat til dansk i Malmøsalmebogen 1533, »FRa mennicken haffuer ieg went min hw«, se I, 420 ff. Hans endnu mere kendte salme »Wat kan vns kamen an vor noth« findes i hvert fald i kirkeordningen fra 1530, men det er maaske ikke helt sikkert, at den allerede findes hos Burkhard Waldis som anført II, 235. Den blev oversat 1556 og gik ind i salmebøgerne med Th. De to er gode eksempler paa Knöpkens salmedigtning, der i det væsentlige indskrænker sig til gendigtning af de bibelske salmer.

Andreas Knöpken døde i Riga 1539.

Koch I, 436. Fischer I, 300; II, 307, 333. Skaar I, 662. Wackernagel I, 392 ff., III, nr. 137-53.

Fra mennicken haffuer ieg went min hw.

M33, 103. Tv 59. Th 172. K. P 265.

Afvendt fra alle menniker (Ægidius)

Æ 359.

Fra Mennesket, fra Støvet her. E 236.
 Fra Verden har jeg vendt min Hu.
 R 486. N 306. KH 544.
 Huad kand oss komme til for nød.
 Th 215. K. Æ 313. P 169. Gb 173.
 MB 309. N 445. KH 176. D 496.
 La 287. Hauge 155. La rev 270.
 Hvad kan der times os for Nød. R 289.
 Ei frygte vi for Sorg og Nød. E 184.
 Kor kann oss möta nokor naud (Blix)
 Nynorsk 214.

KOCH, KNUD CHRISTIAN

Knud Koch blev født 20. maj 1888 i København. Hans forældre var arkitekt, professor Otto Valdemar Koch (1852–1902) og Anina Jensine Ludvigsen (1857–1910). Hjemmet var præget af gammel kristelig kultur, en arv fra den falsterske Koch-slægt.

Knud Koch blev student 1907 fra Østre Borgerdydskole og teologisk kandidat 1914, men det siger kun lidt om den rige paavirkning, han i sin ungdom modtog fra hjemmet og mange sider. Han blev konfirmeret hos den kendte grundtvigske præst Chr. Welding, fandt vej til KFUM, hvor Ricard og Gunner Engberg prægede ham dybt, deltog i den kristne studenterbevægelse, der samledes i Studenterhjemmet, og var paa højskole baade i Askov og Vallekilde.

Efter sin eksamen var han en kort tid uordineret medhjælper ved Søndre sogns kirke i Viborg. I maj 1915 blev han sognepræst i Alslev og Høstrup ved Varde og samme aar 11. nov. blev han gift med Dora Karen Esther Brochmann, født 31. maj 1892 i København, datter af sagfører Carl Brochmann og hustru Emma Kathrine Knie. 1923 flyttede de fra Alslev til Vellev sydvest for Randers og derfra 1931 til Brylle ved Odense.

Som præst sluttede han sig ikke til nogen af de kirkelige retninger; han havde modtaget saa meget godt fra forskellig side, og det formidlede han til sin menighed med et mildt og kærligt sind. Af natur var han et stilfærdigt og lyttende menneske, af statur var han høj og tynd, ofte med den let bøjede og duknakkede holdning, som den høje faar, naar han venligt imødekommende taler med en mindre person.

Men han havde et svagt helbred, som flere gange tvang ham til at søge orlov og ret tidligt, 1946, til at søge sin afsked. Han boede derefter i Holte til sin død, 16. nov. 1951.

Han udgav 1940 Emil Kochs prædikener, »Jul, Paaske, Pinse«. Emil Koch var hans farbroder.

Men navnlig brugte han i de sidste aar sine kræfter til studier i svensk salmedigtning. En moden frugt af disse studier var hans store bog om »Johan Olof Wallin« 1946, som navnlig for danske læsere kan være grundlæggende. I slutningen af denne bog har han tilføjet en oversættelse af tre af Wallins vægtigste salmer, »Hjælp mig, min Gud, ack fräls min själ«, »Allt mänskosläktet av ett blod« og »O mänskors barn, som alle ägen«. Beskedent kalder han oversættelserne »forsøg«. Men af saadanne forsøg gjorde han mange, som han sendte til salmebogskommissionen i aarene efter 1946. De var vel formede og blev i kommissionen modtaget med tak og respekt, men ingen af dem havde dog den gennemslagskraft, at de kunde komme i første række i den store trængsel af danske salmer. Kun i Lönegrens diakonisalme, »Guds kærlighed ej grænse ved« blev nogle linjer af Knud Kochs oversættelse benyttet, se II, 79 f. Enkelte andre af hans forslag kan ses V, 276 f, 281, 283.

Nedergaard III, 112. Priv. ark.

Guds kærlighed ej grænse ved. D 323.

KOLDERUP-ROSENVINGE, JANUS LAURITZ ANDREAS

J. L. A. Kolderup-Rosenvinge blev født 10. maj 1792 i København som søn af sekretær, senere postdirektør Peter Andreas Kolderup-Rosenvinge og hustru Mariane Grüner. Han blev student 1809, fik juridisk manuduktion af A. S. Ørsted, vandt universitetets guldmedalje 1813 for en retshistorisk afhandling om fortolkningen af Danske Lov. Han blev juridisk kandidat 1814, samme aar notarius ved det juridiske fakultet, 1815 adjunkt sammesteds og lic.juris, 1817 dr. juris. 1818 blev han ekstraordinær professor og 1830 ordinær professor ved universitetet. 1822 blev han ekstraordinær assessor i Højesteret, 1828 lærer i kirkeret ved pastoralseminariet, 1834 medlem af Videnskabernes Selskab og af direktionen for universitetet og de lærde skoler.

For at fremme den juridiske undervisning ved universitetet udarbejdede han en række praktiske lærebøger, saakaldte grundrids, i retshistorie, politiret, kirkeret osv. Hans Retshistorie blev 1825 oversat til tysk. Han har udgivet en lang række juridiske og historiske afhandlinger. Mest kendt er hans »Samling af gamle danske Love, udgivne med Indledninger og Anmærkninger og tildeels med Oversættelse«, I–V, 1821–46, og »Udvalg af